

4 női sors

Multimédiás oktatási anyag

A foglalkozás címe **4 női sors - multimédiás oktatási anyag**

Ajánlott időkeret 4 x 45 perc

Ajánlott korosztály 14-19 év

A modul közvetlen célja

- A holokauszt témájához kapcsolódó ismeretbővítés.
- A túlélők visszaemlékezését megismerve a diákok az elbeszélte eseményeket, azok szereplőinek magatartását, szemléletét morális értékek szempontjából elemezzék és értelmezzék, és ezt követően fogalmazzák meg közösen ehhez kapcsolódó véleményüket.
- A foglalkozás résztvevői gondolják végig, milyen tényezők segítették a túlélők életben maradását. Fogalmazzák meg mi játszhatott szerepet a túlélésben.
- A diákok megértsék a trauma hosszú távú hatását az egyénre a mikrokörnyezetre és a teljes társadalomra vonatkoztatva. Ez a felismerés erősíti a diákok szociális érzékenységét, felelősségtudatát a társadalmi problémák iránt, valamint aktív állampolgárrá válásukat.
- Az elemzések, megvitatások és értelmezések nyomán a kritikai gondolkodás és az empátiás készség fejlesztése

A modul tartalma A tananyag négy magyar női sorsot követ végig a kirekesztéstől az Auschwitz-Birkenauba történő deportáláson és németországi kényszermunkán át a visszatérésig.

Fejlesztendő kompetenciák

Szociális kompetencia: empátia, tolerancia, együttműködés
Kognitív kompetencia: kritikai gondolkodás fejlesztése, médiaműveltség

Szükséges eszközök Tábla, kréta, vagy fehér tábla, projektor, DVD lejátszó vagy számítógép, feladatlapok (papír, fénymásoló, íróeszközök)

Módszer A modul szöveges visszaemlékezésekre és videóinterjúkra épül. Egyéni feldolgozást, csoportmunkát, pármunkát és frontális diszkussziót alkalmaz.

4 női sors

Multimédiás oktatási anyag

Modul felhasználási területe

A tananyag modulszerűen, tömbösítve, vagy egymást követő önálló (szimpla vagy duplaórákon) is felhasználható. Az óratervben javaslatváltozatokat is megemlítünk az egyes felhasználási módokhoz kapcsolódóan.

A tananyag felhasználható iskolai holokauszt emléknapon, történelem órán, etika órán, társadalomismeret órán, médiaismeret órán, művészet órán, osztályfőnöki órán, helytörténeti szakköri foglalkozáson, tolerancia-napon, projektnapokon.

Az oktatási anyag elkészítését a **MultiContact Consulting Kft.** és a **MAZSIHISZ** támogatása tette lehetővé. A tananyagot készítette: dr. Mezei Mónika és Szőnyi Andrea

4 női sors

Multimédiás oktatási anyag

Bevezető

Az alábbi oktatási segédanyag 2016-ban készült és Pauk Anna *A 12539-es számú fogoly* című visszaemlékezésének második kiadásához kapcsolódik.¹

A tananyag Pauk Anna írásának egyes részletei mellett Klutsik Olgának és Mike Teréziának a Dél-kaliforniai Egyetem (USC) Soá Alapítvány Vizuális Történelmi Archívuma (sfi.usc.edu) számára adott videóinterjú-részleteit, valamint Lukács Klára szöveges és a családi archívumnak készült videó-visszaemlékezésének egyes részleteit tartalmazza.

Oktatási anyagunk célja, hogy a pedagógus-kollégák számára segítséget nyújtsunk a téma tanítási órán való, vagy azon kívüli feldolgozásához, alternatívát kínáljon a holokauszt személyességen alapuló, az egyes emberek által megélt történelmi eseményekre támaszkodó oktatásához és ötleteket, inspirációt adjon rendkívül fontos morális tanulságok megbeszélésére. Tanulási céljaink között az ismeretbővítésen túl kognitív készségek fejlesztése, empátiafejlesztés és a kritikai gondolkodás fejlesztése is szerepel.

A tananyag feldolgozása során a diákok a személyes történeteket értelmezik, képessé válnak a makro-és mikrotörténelem összekapcsolására.

Elsődleges forrásokra – szöveges és videó-visszaemlékezésekre – építünk, és a személyes emlékeket egyéb történelmi források: dokumentumok, térkép, valamint a kontextus megértését szolgáló kronológia, életrajzok egészítik ki. A tananyag részletes tanári útmutatót – óravázlatot – és feladatokat, feladatlapokat is tartalmaz.

A tananyag készítésekor fontos szempont volt, hogy az ne csak a történelem tantárgy tanításán belül kerülhessen felhasználásra, hanem alkalmas legyen más tantárgyakat tanító kolléga munkájának segítésére is (javasolt tantárgyakat ld. fent).

Hangsúlyozni szeretnénk, hogy a videóklipek számos feldolgozási lehetőséget rejtnek magukban. Oktatási anyagunkban a sok közül csak egyetlen lehetséges feldolgozási módra térünk ki. A foglalkozásokat vezető kollégáknak bizonyára még sok más variáció eszébe jut, mind a struktúra, mind a konkrét feladatok szempontjából, hiszen a klipek sok történelmi, társadalomtörténelmi és személyes információt tartalmaznak és számos, interpretálásra, megbeszélésre érdemes témát vetnek fel.

A videóinterjúk tanórai felhasználásakor érdemes néhány általános, magával a médiummal kapcsolatos szempontot figyelembe venni. Ezek ismerete, illetve tudatosítása nagyban segíti a feldolgozást és a pedagógiai eredményességet.

¹ Pauk Anna: *A 12539-es számú fogoly*, Birkenau – Auschwitz – Sömmerda Visszaemlékezés 1944-1945, CET Belvárosi Könyvkiadó, 2001

4 női sors

Multimédiás oktatási anyag

A videóinterjúk segítséget nyújtanak abban, hogy a diákok a történelmi eseményekkel egyéni, személyes perspektívából ismerkedjenek meg. Az interjúalanyok személyében egyes, egymástól különböző embereket ismernek meg, ez jól használható eszköz az általánosítások és sztereotipizálások ellen. Mivel a visszaemlékező nem csak tényeket mesél, hanem reflektál is rá, a diákok könnyen rávezethetők a tények és a vélemények közötti különbségre, mely a kritikai gondolkodásra nevelés egyik sarokpillére.

A videóklippek jól értelmezhető, de a történetfolyamból kiragadott részletek, ezért elengedhetetlen, hogy diákjaink megfelelő történelmi háttérismerettel rendelkezzenek. Tananyagunkban ezt a célt szolgálják a kiegészítő anyagok, különösen a részletes történelmi kronológia és a forrásanyagokhoz kapcsolódó glosszárrium. A kontextus ismerete nélkülözhetetlen ahhoz, hogy megértsük a visszaemlékező lépéseit, valós vagy lehetetlen döntéseit, az interjúalany és környezete viszonyát.

Tudnunk kell azt is, hogy a visszaemlékező egy adott időpontban és helyszínen bekövetkező eseményeket, és az ő azokhoz való viszonyát írja le avagy meséli el egy adott időben és helyen. Ez tehát nem jelenti azt, hogy minden hasonló eseményt átélt túlélő ugyanígy emlékszik, hiszen számos tényező – földrajzi hely, év, szűkebb környezet, stb. – határozta meg az eseményeket.

Tananyagunk ugyanakkor éppen a hasonló emlékek személyes interpretációira épít. Úgy válogattuk össze a tananyagban szereplő négy női történetet, hogy azok bizonyos pontokon találkoznak, keresztezik egymást, vagy éppen párhuzamosan futnak. Ez a különleges helyzet a tananyag feldolgozása során lehetővé teszi azt, hogy a hasonló történetek egyéni megélése által még személyesebbé válhasson a történelem a diákok számára, hogy megértsék, az emberekkel nem csak történtek az események, hanem ők maguk, külön-külön egyénként éltek meg ezeket.

A történelem a személyes történetek és tapasztalatok sokasága. Az általánosítás, leegyszerűsítés téves következtetésekhez vezethet. Tananyagainkban megkísérelünk több hangot megszólaltatni azért is, hogy a diákok megértsék, megismerjék, megtapasztalják, hogyan éltek meg különböző emberek hasonló eseményeket, vagy hogyan reflektálnak ezekre az eseményekre.

A tanulók értelmezési készségét, illetve videóklippek esetében médiaműveltség-beli képességeit fejleszthetjük, ha elgondolkodnak azon, ki is az interjúban látható ember, miért és milyen körülmények között osztja meg velünk történetét. Ezáltal valamelyest megismerkedhetnek a visszaemlékezés hátterével is.

Fontos arra is felhívunk a figyelmet, hogy a visszaemlékezés-részletek és az egyes videóklippek egy teljes élettörténet rövid részletei. Éppen ezért nagyon hasznos, ha – akár vázlatosan – megismertetjük a diákokat a visszaemlékezők történeteinek további részleteivel, esetleg rövid életrajzokkal. Ehhez készítettük a rövid életrajzokat tartalmazó mellékletet.

Minden visszaemlékező és minden élettapasztalat egyedi. Bár mások is átélhették ugyanazt az eseményt, mindenki a maga egyedi módján emlékezik vissza. Az emberek különbözőképpen reflektálhatnak egyes történésekre és más-más jelentést tulajdoníthatnak

4 női sors

Multimédiás oktatási anyag

azoknak. A visszaemlékezők a legkülönbözőbb háttérrel rendelkezhetnek, kollektív emlékezetük nagymértékben hozzájárul az egyes történelmi események általános értelmezéséhez. Mindezek miatt is érdemes több visszaemlékezőt meghallgatnunk és a videóinterjúk mellett más forrásokat is megismertetnünk diákjainkkal. Tananyagunkat is ezen elveknek megfelelően állítottuk össze.

A visszaemlékezések és videóinterjúk oktatásbeli használata során nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a megismert történetek az emlékezetre épülnek. Az emlékezetet befolyásolhatja például az, hogy hány éves volt az interjúalany az elbeszélte események idején, esetleg az is, hogy milyen később szerzett ismeretekkel rendelkezik a korabeli eseményekről. Azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a visszaemlékezők életük legtraumatikusabb eseményeit elevenítik fel. Ez nem csak közvetlenül a történetek után, hanem sok évvel később is megrázó élmény.

A tananyag feldolgozása során a konkrét feladatokon túl is számos kérdés merülhet fel a diákokban. Szánjunk elegendő időt ezeknek a kérdéseknek a megvitatására.

Beszéljünk a diákokkal a diszkrimináció, az üldöztetés, a felelősségvállalás és segítségnyújtás múltbeli és jelenkori, netán az ő szűkebb környezetükben megjelenő eseteiről is. Hiszen a túlélők kifejezetten azzal a szándékkal mondták el és írták le nekünk történeteiket, hogy az őket követő generációk tanuljanak belőle. Hogy megértsék azt, van felelősségük: nem a múltért, hanem a jövő döntéseiért, jövőbeni választásaikért.

A tananyag részei:

1. Antiszemitizmus, diszkrimináció

Videóklippek

- Mike Terézia (Clip 1_Mike T_antisemitizmus);
- Mike Terézia-Lukács Klára (Clip 2_Mike T_Lukács K_rendeletek);
- Mike Terézia-Klutsik Olga-Lukács Klára (Clip 3_Mike T_Klutsik O_Lukács K_gettó)

Szöveges forrás

- Pauk Anna (Szöveg1_Pauk A_gettó_deportálás)

Mellékletek

- 1.sz. melléklet (Rövid életrajzok)
- 2.sz. melléklet (Rendeletek)

Feladatlapok

- 1. feladatlap (Identitásvirág);
- 2.feladatlap (Klipértelmezés);
- 3.feladatlap (T-diagram)

4 női sors

Multimédiás oktatási anyag

2. a) Deportálás

Videóklippek

- Clip 4_Mike T_Klutsik O_Auschwitz

Szöveges forrás

- Pauk Anna (Szöveg 2_Pauk A_Érkezés Auschwitzba);
- Pauk Anna (Szöveg 3_Pauk A_Auschwitz-Birkenau)

Mellékletek

- 3. sz. melléklet (Térkép)

Feladatlapok

- 4.feladatlap (Venn diagram)

b) Túlélés

Videóklippek

- Clip 5_Mike T_Klutsik O_Túlélés

Szöveges forrás

- Pauk Anna (Szöveg 4_Pauk A_Túlélés)

Feladatlapok

- 5. feladatlap (Túlélés)

3. Hazatérés, üzenetek

Videóklippek

- Clip 6_Klutsik O_Lukács K_Mike T_Hazatérés
- Clip 7_Lukács K_Mike T_Üzenetek

Szöveges forrás

- Szöveg 5_Pauk A_Lukács K_Hazatérés
- Szöveg 6_Pauk A_Üzenet

Feladatlapok

- 6.feladatlap (Gondolattérkép)